

А. В. Ничик

Здійснено аналіз стану розвитку державного підприємства; виявлені причини погіршення фінансового стану та обґрунтовані шляхи його покращення.

Постановка проблеми. В сучасних умовах тваринництво розглядається як стратегічно важлива галузь у загальній структурі сільськогосподарського виробництва, де його частка становить близько 40% у валовому виробництві. На нього також покладається виконання й соціальних функцій: значна кількість сільських мешканців мають робочі місця, що зменшує соціальну напругу на селі. Державне підприємство "Сумська біологічна фабрика" має стратегічне значення для забезпечення стабільної епізоотичної ситуації у тваринництві, біологічної безпеки країни в цілому, забезпечення населення високоякісними продуктами харчування.

Споживання продуктів тваринного походження на сьогоднішній день не відповідає фізіологічним нормам харчування, визначеним Міністерством охорони здоров'я України, адже раціон харчування українців не збалансований за вмістом повноцінного харчового білка[1].

Однак, від якісного лікування тварин залежить їх розвиток та якісний склад продукції тваринного походження, оскільки тільки від здорових тварин можливо отримати більшу кількість та кращу санітарну якість тваринницької продукції.

Дослідження результатів роботи вітчизняних ветеринарних установ та їх спеціалістів дозволяє зробити висновок про недостатню якість ветеринарних препаратів імпортного виробництва. Цим аргументована необхідність вивчення та впровадження методів налагодження виробництва вітчизняних біологічних препаратів та методів покращення фінансових результатів діяльності державного підприємства, яке випускає вкрай необхідні біологічні препарати для тваринництва України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день в Україні функціонують чотири біологічні фабрики, які займаються виготовленням ветеринарних препаратів, до них відносяться: Херсонська, Дніпропетровська, Харківська, Сумська, серед яких державне підприємство "Сумська біофабрика" є найпотужнішою біофабрикою в Україні.

Питання розвитку ринку ветеринарних препаратів розглядаються у наукових працях П.М.Музики, М. І. Коцюмбаса, В. Величко, Ю. Косенко, Ф.С.Сібагатулліна, І.Н. Никитина, М.Синьківського, А.С. Савоценко та інших. Разом із тим існує чимало нерозв'язаних проблем, які вимагають подальшого дослідження ринку випуску ветеринарних препаратів в Україні, їх якості та належного застосування. На особливу увагу за-

слуговують проблеми підвищення ефективності функціонування підприємств, що працюють на ринку ветеринарних препаратів.

За даними М.Д.Безугло, М.В.Присяжнюка, у скотарстві порушення регламенту проведення обов'язкових діагностичних, лікувально-профілактичних, ветеринарно-санітарних заходів призводить до захворювання тварин, що суттєво впливає на зниження їхньої продуктивності. Частка загальних витрат з причин захворюваності тварин від загального поголів'я сягає до 15%.

У регулюванні вітчизняного ринку ветеринарних препаратів важливу роль повинна відігравати держава, тому що ветеринарні препарати мають велике значення для розвитку тваринництва.

Разом з тим у відомих нам працях, проблеми організації випуску цих продуктів та покращення фінансово-економічного стану біологічних фабрик, а також питання конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробника залишаються поза увагою, що зумовлюють актуальність наших досліджень.

Формування цілей статті. Метою даної роботи є дослідження теоретичних основ організації ефективного ветеринарного виробництва на державному підприємстві; аналіз існуючого фінансово-економічного стану державного підприємства та опрацювання сучасного механізму управління даною діяльністю, а також розробка й обґрунтування заходів щодо удосконалювання механізмів покращення фінансових результатів діяльності державного підприємства в Україні, на прикладі ДП «Сумська біофабрика».

Викладення основного матеріалу дослідження. Однією з найважливіших цілей Уряду України є створення конкурентоспроможної економіки, яка б забезпечувала життєздатність країни, та її стали присутність на міжнародному ринку. Основними складовими, що забезпечують конкурентоспроможність, є якість продукції та послуг, кваліфікація персоналу, технологічний рівень виробництва [1]. При всій важливості інших складових, якість є головним чинником забезпечення конкурентоспроможності продукції. В будь-якій країні висока якість вироблюваної продукції підвищує ефективність економіки, підвищує авторитет країни на світовому ринку [3]. На жаль, погіршення економічної ситуації в Україні супроводжується також спадом вітчизняного виробництва ветеринарних препаратів.

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті

для здійснення протиепізоотичних заходів, та переліку послуг спеціалістів ветеринарної медицини, які проводять ветеринарну практику, за здійснення обов'язкових або необхідних протиепізоотичних заходів та розмірів їх оплати"[8] та "Про перелік протиепізоотичних, лікувальних, лабораторно-діагностичних, радіологічних та інших ветеринарно-санітарних заходів, що проводяться органами державної ветеринарної медицини за рахунок відповідних бюджетних та інших коштів", придбання ветеринарних препаратів за бюджетні кошти здійснює Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України.

Довідково: В зазначених постановках визначено переліки захворювань тварин та заходів щодо ліквідації захворювань, порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення протиепізоотичних заходів (далі – Порядок), який визначає з урахуванням статей 98 і 99 Закону України "Про ветеринарну медицину" механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті Мінагрополітики за бюджетною програмою 2802020 "Протиепізоотичні заходи та участь у Міжнародному епізоотичному бюро"[7].

Слід відмітити, що вищевказаним Порядком передбачено, що не менше 70 % бюджетних коштів спрямовується на придбання ветеринарних препаратів. Відповідно вищевказаних нормативно-правових актів Державною ветеринарною та фітосанітарною службою України і визначалися потреби та обсяг ветеринарних препаратів, які необхідно закупити, що в свою чергу має безпосередній вплив на діяльність ДП "Сумська біофабрика" в частині забезпечення народного господарства України ветеринарними лікарськими засобами та, відповідно, в частині отримання підприємством прибутку.

Негативна ситуація стосовно завантаженості підприємства склалася внаслідок недостатньої кількості замовлень на ветеринарні лікарські засоби.

Взагалі розрахункова потужність виробництва ДП "Сумська біофабрика" становить 306100 натуральних одиниць біопрепаратів на рік, але фактично потужності підприємства були завантажені: у 2008 році - на 14 %, у 2009 році – на 17%, у 2010 році – на 12 % та у 2011 році – на 13 відсотків.

Довідково: За період, який досліджується, ДП "Сумська біофабрика" було виготовлено біопрепаратів в обсязі 174460 нат. од. на загальну суму 28926,7 тис. грн. в тому числі: у 2008 році – на 5815,7 тис. грн, у 2009 році – на 9132,3 тис. грн, у 2010 році – на 7013,8 тис. грн, за 2011 рік - на 6964,9 тис. гривень.

Підприємством проводились розрахунки по реалізації ветеринарних препаратів з бюджетними установами (структурні підрозділи ветеринарної медицини), іншими суб'єктами господарювання та іноземними покупцями.

В структурі відвантаженої продукції виконання договорів з Державною ветеринарною та фітосанітарною службою України та його структурними підрозділами займають від 42,4 % у 2008 році, 71,1 % у 2009 році, 75,8 % у 2010 році до 86,5 % до 2011 року. Експортні операції (до Молдови та Білорусії) займали: 1 % - у 2009 році, 0,4 % - у 2010 році.

Як наслідок, відсутність або зменшення державного замовлення на біологічну продукцію має вплив на обсяги виробництва та реалізації готової продукції ДП "Сумська біофабрика". В свою чергу, на зменшення кількості замовлень на продукцію підприємства впливає, по-перше, зменшення кількості поголів'я тварин.

Так, за даними Державного комітету статистики України за період 2008-2010 рр. та у 2011 році по Україні спостерігається зменшення поголів'я корів та свиней [6]. Проте у періоді, що досліджується, відбулося збільшення поголів'я птиці, овець та кіз. Аналогічна ситуація щодо стану кількості поголів'я тварин спостерігається і по Сумській області.

Оскільки, по Україні спостерігається збільшення кількості поголів'я птиці, овець та кіз, то відповідно і замовлення на ветеринарні лікарські засоби для даних груп тварин повинні зростати, що надало б можливість збільшити завантаженість підприємства та покращити його фінансовий результат.

Довідково: Протягом 2009 р. чистий дохід ДП "Сумська біофабрика" збільшився на 4692 тис. грн (181,2 % від 2008 року), у 2010 р. - зменшився на 3265 тис. грн проти 2009 р. (коефіцієнт зростання 0,69), за 2011 р. маємо приріст чистого доходу на 506 тис. грн (+8,3 %) проти відповідного періоду 2010 року.

По-друге, на зменшення кількості замовлень на продукцію підприємства впливає участь у тендерних закупівлях, оголошених Державною ветеринарною та фітосанітарною службою України, по деяких з них ДП "Сумська біофабрика" вдалося стати переможцем.

Довідково: ДП "Сумська біофабрика" у періоді, що досліджується, відповідно до чинного законодавства України не отримувало державного замовлення на виготовлення основної продукції - біопрепаратів.

В ході дослідження встановлено, що кількість повідомлень про акцептування пропозицій, що були надані підприємством, за період який досліджується, мінімальна та є недостатньою для покращення фінансового стану ДП "Сумська біофабрика".

Так, відповідно реєстру державних закупівель у 2009-2010 рр. Державним комітетом ветеринарної медицини України було проведено 29 та 22 тендери на закупівлю ветеринарних препаратів, з яких ДП "Сумська біофабрика" виграно лише по 6, відповідно по роках.

У 2010 році Державним комітетом ветерина-

ної медицини України було проведено 4 тендери, але ДП "Сумська біофабрика" не перемогло по жодному лоту. Протягом 2011 р. підприємством було виграно лише один тендер по закупівлі ветеринарних препаратів на суму 988 тис. гривень.

Слід відмітити, що протягом 2010 року та 2011 року до ДП "Сумська біофабрика" від Державного комітету ветеринарної медицини України стали надходити "рознарядки" на поставку ветеринарних препаратів до територіальних Управлінь ветеринарної медицини України. Відповідно даних "рознарядок" підприємством і укладалися договори з покупцями продукції та проводилося відвантаження ветеринарних препаратів. Слід визнати, що розподіл між виробниками біопрепаратів може носити суб'єктивний характер. Як наслідок, низька завантаженість виробничих площ, недостатня кількість замовлень не дає можливості значно покращити господарську діяльність підприємства.

Ухилення від проведення закупівель біопрепаратів Державним комітетом ветеринарної медицини України відповідно до чинного законодавства з державних закупівель створювало недобросовісну конкуренцію.

Довідково: Метою Закону України «Про здійснення державних закупівель» є створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів.

По-третє, на виробництво та реалізацію готової продукції ДП "Сумська біофабрика" має вплив жорстка конкуренція серед вітчизняних виробників та імпортерів ветеринарних препаратів, наявність посередників, які здійснюють реалізацію біопрепаратів на території України [5].

Так, відповідно даних офіційного сайту Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України станом на 14.03.2012 із 395 видів зареєстрованих на території України ветеринарних препаратів на 2009-2011 роки за ДП "Сумська біофабрика" зареєстровано для виробництва лише 12 видів ветеринарних препаратів. Всі інші ветеринарні препарати зареєстровано за наступними виробниками: Росією, Ізраїлем, Чеською Республікою, Німеччиною, Нідерландами, Францією, іншими біофабриками України та суб'єктами під-

приємницької діяльності.

Внесені зміни до законодавства України з питань здійснення державних закупівель погіршили становище ДП "Сумська біофабрика" з реалізації власної продукції з причини виключення з чинного законодавства норми щодо закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти лише у вітчизняних виробників. Так, з липня 2010 р. відповідно ст. 5 Закону України «Про здійснення державних закупівель», вітчизняні та іноземні учасники беруть участь у процедурах закупівель на рівних умовах.

З 24.06.2009 р. до 27.01.2010 р. діяла норма, відповідно якої закупівля товарів, робіт і послуг здійснюється у вітчизняних виробників, або їх представників, дилерів, дистриб'юторів, а у разі, коли товари, роботи і послуги не виробляються на території України, - у виробників товарів, виконавців робіт і надавачів послуг – нерезидентів або їх представників, дилерів, дистриб'юторів.

Таким чином, саме виробник біопрепаратів був захищений чинним законодавством, а не посередники, що здійснюють лише реалізацію продукції. При можливих змінах у діючому законодавстві стосовно державних закупівель біопрепаратів саме у вітчизняних товаровиробників, було здійснено розрахунок суми чистого доходу, який підприємство мало б можливість отримати при його повній завантаженості [5]. Так, у 2008 р. підприємство мало б можливість отримати 271301,3 тис. грн чистого доходу, у 2009 році – 3479748,8 тис. грн, у 2010 році – 5461092,7 тис. грн, у 2011 році – 16504561,9 тис. гривень.

Висновки. Таким чином, можемо стверджувати, для того, щоб ДП "Сумська біофабрика" була більш завантаженою та ефективніше здійснювала свою господарську діяльність, необхідно до діючого Закону України «Про здійснення державних закупівель» внести зміни до п. 5 в частині здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти першочергово у вітчизняних виробників, а якщо певний біопрепарат не виготовляється на території України, то лише тоді проводити закупівлі у закордонних виробників. Ці зміни сприятимуть збереженню вітчизняних товаровиробників, покращенню фінансового стану підприємств та збільшенню сплати податків в місцевий бюджет, що в даній ситуації так необхідно державі.

Список використаної літератури:

1. Безуглий М.Д. Сучасний стан реформування аграрно-промислового комплексу України / М.Д.Безуглий, М.В.Присяжнюк // Аграрна наука, 2012 – 48 с.
2. Музика П.М. Чинники конкурентоспроможності вітчизняної галузі ветеринарної фармації / П.М. Музика, М.І. Маковський // Економіка АПК. – № 9. – 2007. – С. 98-102
3. Никитин І.Н. Консультації по ветеринарному бізнесу / І.Н. Никитин, Е.Л. Юшук // Ветеринарний врач. – 2004. – № 1(17). – С. 80-83
4. Никитин І.Н. Организация ветеринарного дела. – Москва: Колосб 2004. – 215 с.
5. Ничик А.В. Аналіз та оцінка стану ветеринарного обслуговування (на прикладі Сумської області.) / А.В. Ничик // Збірник наукових праць Таврійського Державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2009. – № 6. – С. 285-290.

6. www.sumy.ukrstat.gov.ua;
7. Закон України "Про ветеринарну медицину" від 25.06.1992 №2498-XII.
8. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення протиепізоотичних заходів, та переліку послуг спеціалістів ветеринарної медицини, які проводять ветеринарну практику, за здійснення обов'язкових або необхідних протиепізоотичних заходів та розмірів їх оплати" від 23.04.2008, № 413

В статье исследовано состояние и тенденции развития государственного предприятия, показаны причины ухудшения финансовых результатов и пути их улучшения.

In article the condition and tendencies of development of the state enterprise is investigated, the reasons of deterioration of financial results are shown.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.
Дата надходження до редакції: 02.07.2012 р.

УДК 657

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У ВІДПОВІДНОСТІ ДО П(С)БО 30 «БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ»

П. М. Майданевич, к.е.н., доцент, Південний філіал Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет»

Досліджено основні проблеми обліку продукції сільськогосподарського виробництва в зв'язку з використанням П(С)БУ 30 «Біологічні активи» та його відображення в обліковій політиці підприємства.

Актуальність теми. Розвиток бухгалтерського обліку як науки та як практичної діяльності відбувається під впливом потреб суспільства щодо відображення кількісних і якісних параметрів товарного виробництва та обігу. Позитивні зміни обумовлені життєвою необхідністю визначати вектор руху економіки підприємств, організацій, інших підприємницьких структур, та пов'язані із задоволенням попиту внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації

Такі зміни в системі обліку, як правило, спричинені змінами економічних стосунків і потребами управління галузями народного господарства та окремими підприємствами. Впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні, які відповідають міжнародним, дозволили побудувати облік відповідно до вимог ринку, а вирішення другої частини завдань щодо побудови обліку в аграрній сфері економіки потребувало впровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи».

З ухваленням в Україні національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і становленням податкового законодавства виникла необхідність розробки методології обліку та методики визначення фінансових результатів діяльності, орієнтованої на міжнародний досвід і національні традиції. Цей процес виявився досить складним і не завжди результативним. Недостатньо уваги приділялося обґрунтуванню методичних принципів, згідно з якими визначаються такі категорії, як прибуток і збиток. Серйозного удосконалення вимагає існуюча класифікація фінансових результатів і їх складових для забезпечення користувачів оперативною та достовірною інформацією. Вимагає уточнення порядок визна-

чення фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах, зокрема після введення П(С)БО 30 "Біологічні активи" і формування облікової політики підприємства по даному об'єкту бухгалтерського обліку.

Метою статті є розгляд проблеми обліку сільськогосподарської продукції у зв'язку з використанням П(С)БО 30 «Біологічні активи», визначення фінансових результатів діяльності і відображення їх в обліковій політиці підприємства.

Аналіз публікацій. Теорію та практику організації та ведення бухгалтерського обліку в сільському господарстві відповідно до вимог П(С)БО 30 "Біологічні активи" досліджували відомі вітчизняні учені-економісти. Серед них можна виділити Ф. Бутинця, С. Голова, М. Дем'яненко, В. Жука, В. Мосаковського, М. Огійчука, П. Саблука, Л. Сука та ін. Так зокрема, Бутинець Ф.Ф. розглянув основні проблеми обліку сільськогосподарської продукції [1], Жук В.М., Кірейцев Г.Г. сформулювали особливості обліку сільськогосподарської продукції з використанням П(С)БО 30 «Біологічні активи».[3] Огійчук М.Ф. приділив велику увагу питанням оцінки готової продукції, розглядає найбільш складні ділянки обліку продукції сільськогосподарського виробництва, дає рекомендації з їх правильного виконання, зважаючи на специфіку сільськогосподарського виробництва.[2]

Виклад основного матеріалу. Принципові зміни, які вносяться П(С)БО 30 в існуючу практику обліку, стосуються виділення рослин і тварин, які є об'єктами сільськогосподарської діяльності, в окрему облікову категорію — «біологічні активи», зміною їх оцінки, що призвело до істотних змін в порядку визначення фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах. [1].